

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/48>

ДОПОМОГА ПО БЕЗРОБІТТЮ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РЕФОРМ, ЗДІЙСНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

UNEMPLOYMENT ASSISTANCE: A LEGAL ANALYSIS OF THE REFORMS CARRIED OUT UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

Бурка А.В., д.філос.,
доцентка кафедри приватного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Боднарук М.І., д.ю.н., професор,
професор кафедри приватного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті наголошено на проблемі безробіття в Україні та відсутності статистичних даних щодо кількості безробітних осіб, які б повністю відображали фактичну ситуацію. Автори статті зазначають, що відносно невелика кількість офіційно зареєстрованих безробітних свідчить про те, що більша частина осіб, яка втратила роботу та опинилася в категорії «неофіційно зареєстровані», не отримувала допомоги по безробіттю чи соціальних послуг.

Здійснено дослідження змін законодавства у сфері соціального забезпечення безробітних осіб, які відбулися у період дії воєнного стану. У хронологічній послідовності проведено правовий аналіз усіх основних нововведень, що стосуються порядку реєстрації, нарахування та виплати допомоги. Зазначено, що найбільш радикальні зміни було введено Законом України від 21 вересня 2022 року № 2622-IX, так як останні стосуються розміру допомоги, тривалості її виплати у воєнний та післявоєнний час, а саме: зменшення максимального розміру допомоги, встановлення співвідношення тривалості виплат допомоги в залежності від наявного страхового стажу, що в кінцевому рахунку призведе до зменшення тривалості виплат та сум видатків на ці виплати у порівнянні із раніше чинним порядком.

У статті зроблено висновок, що загалом досліджений процес реформування набув форми правового квесту – «змінення раніше введених змін». Нині чинний порядок реєстрації, визначення розміру допомоги, її виплати є доцільним, насамперед, з економічної позиції та обумовлений умовами воєнного стану і наслідками російської агресії. Проте скорочення тривалості виплати допомоги, зменшення її розміру – аж ніяк не відповідають інтересам безробітних, хоча і мають на меті спонукати останніх до швидкого пошуку роботи. Що ж стосується спрощеного порядку реєстрації, перереєстрації, виплати допомог чи надання послуг, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, осіб, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях чи територіях ведення бойових дій, то він заслуговує на позитивну оцінку.

Ключові слова: російська агресія, воєнний стан, безробіття, соціальне забезпечення, допомога по безробіттю, страховий стаж.

The article highlights the problem of unemployment in Ukraine and the lack of statistical data on the number of unemployed persons that would fully reflect the up-to-date state of things. The authors note that relatively small number of the officially registered unemployed indicates that the majority of persons who lost their jobs and ended up in the "unofficially registered" category did not receive unemployment benefits or social services.

A study of changes in the legislation in the field of social security of unemployed persons, which took place during the period of martial law, was carried out. In chronological order, a legal analysis of all the main innovations related to the procedure for registration, calculation and payment of benefits was carried out. It is noted, that the most crucial changes were introduced by the Law of Ukraine dated September 21, 2022 No. 2622-IX, as the latter relate to the amount of assistance and the duration of its payment in war and post-war times. Namely: reducing the maximum amount of aid, establishing the ratio of the term of assistance payments depending on the existing insurance experience, which will ultimately lead to a decrease in the duration of payment and the amount of expenses for these payments in comparison to the previously valid order.

The article concludes that, overall, the researched transformation process took the form of a legal quest – "changes to previously introduced changes". Currently, the current procedure for registration, determination of the amount of assistance and its payment are appropriate, first of all, from an economic point of view and determined by the conditions of martial law and the consequences of Russian aggression. However, shortening the duration of the benefit payment, reducing its amount, does not correspond to the interests of the unemployed, although it is intended to encourage the latter to quickly find a job. As for the simplified procedure for registration, re-registration, payment of benefits or provision of services, in particular for internally displaced persons, persons who are in temporarily occupied territories or territories of hostilities – they deserve a positive assessment.

Key words: Russian aggression, martial law, unemployment, social security, unemployment benefit, insurance experience.

Постановка проблеми. У своєму січневому звіті Міжнародна організація праці зазначала, що у 2022 році кількість безробітних становитиме 207 мільйонів порівняно із 186 мільйонами у 2019 році [1]. За даними статистичного управління Європейського Союзу (Євростату) рівень безробіття у ЄС в серпні 2022 року становив 6,0% (12,92 млн.) у порівнянні з 6,8% у серпні 2021 року, а у Єврозоні – 6,6%, порівняно з 7,5% у серпні 2021 року. У розрізі країн найвищий рівень безробіття, щодо якого були доступні дані в серпні 2022 року, спостерігався в Іспанії (12,4%) та Греції (12,2%), а найнижчий показник – в Чехії – 2,4% [2].

У класичному варіанті безробіття є ключовим економічним показником, так як сигналізує про здатність (або

неспроможність) працівників отримати оплачувану роботу та зробити внесок у розвиток економіки. Або іншими словами, чим більша кількість безробітних працівників, тим менший обсяг економічного виробництва.

У 2022 році безробіття для нашої країни є однією із топових проблем, а її основною причиною стала російська агресія. Міністерство економіки України очікує, що до кінця 2022 року в Україні буде приблизно 2,6 мільйони безробітних [3], а у 2023 році прогнозується збільшення до 2,8 мільйонів осіб (хоча вже в середині листопада 2022 року на Польсько-Українському економічному форумі було зазначено про близько 5 мільйонів людей, які втратили роботу [4]). Необхідно наголосити, що точної

кількості безробітних, яка б повністю відповідала фактичній ситуації, на жаль, немає, а за офіційними статистичними даними станом на 01 листопада поточного року в Україні було зареєстровано лише 239 тис. безробітних [5]. Як бачимо, різниця у цифрах колосальна. Окрім цього такі офіційні дані свідчать і проте, що більша частина осіб, яка втратила роботу, та опинилися в категорії «неофіційно зареєстровані» не отримувала допомоги по безробіттю чи соціальних послуг.

Загалом втрата робочих місць у буквальному розумінні, відтік робочої сили, тіньова зайнятість, зменшення надходжень від сплати ЄСВ (єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), збільшення кількості безробітних, осіб з інвалідністю, дітей-сиріт, осіб, що потребують соціальних послуг, внутрішньо переміщених осіб тощо – всі ці фактори створюють колосальне навантаження на систему соціального забезпечення. Остання, перебуваючи у шокових умовах, спричинених російською агресією, повинна адаптуватися до нових реалій, в тому числі і за допомогою законодавчих трансформацій. Однією з таких стали зміни до порядку реєстрації безробітних, нарахування та тривалості виплати їм допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що питання безробіття, його причин, наслідків, соціального страхування на випадок безробіття, поняття та значення допомоги по безробіттю, особливостей її виплати в тому числі і під час карантину, проблемних аспектів правового регулювання, допомоги по частковому безробіттю, ніколи не втрачали своєї актуальності та були предметом дослідження цілого ряду науковців, таких як: В.В. Бонарев, А.В. Гаврилюк, К.В. Денисенко, М.С. Камінська, Н.Р. Кириченко, О.С. Мантур-Чубата, Д.М. Мархайчук, Н.О. Нагорський, Л.М. Пронь, Ю.В. Ростовська, Г.А. Трунова, Д.М. Фуксман, Т. Черевата, О.М. Шубалий та інших.

Проте за весь період становлення та розвитку національна система соціального забезпечення ще не зіткнулася із таким викликом як війна, а тому станом на сьогодні існує необхідність проведення правового аналізу окремих законодавчих реформ, запроваджених як на період воєнного стану, так і змін, які будуть діяти по його закінченню, на предмет їх ефективності, доцільності та спрямованості на захист прав безробітних.

Мета дослідження. Здійснити у хронологічній послідовності правовий аналіз проведених реформ у сфері соціального забезпечення безробітних, здійснених під впливом наслідків російської агресії.

Виклад матеріалу дослідження. Першим правовим актом, яким власне розпочався процес реформування досліджуваної сфери, була постанова КМУ від 19 березня 2022 року № 334 «Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану», якою встановлено, що на період дії воєнного стану «статус безробітного надається з першого дня реєстрації». Також було розширено і самі способи реєстрації, окрім особистого подання заяви, останню можна надіслати на електронну адресу або зареєструватися через портал Дія [6].

21 квітня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану», який набрав чинності 07 травня 2022 року. Одразу слід зазначити, що правила, які встановлюються цим Законом, будуть діяти як на період воєнного стану, так і 180 днів після його закінчення. Законом передбачено такі основні зміни: 1) допомога по безробіттю призначається з першого дня надання статусу безробітного, а не з восьмого як за звичайних умов; 2) передбачено можливість виплати допомоги без особистого відвідування особами територі-

альних центрів зайнятості, «за умови підтвердження ними наміру перебування у статусі безробітного будь-якими засобами комунікації, у тому числі електронними, не рідше ніж один раз на 30 календарних днів» – дія положення поширюється на безробітних, які перебувають на тимчасово окупованій території або на території, на якій ведуться бойові дії; 3) «допомога по безробіттю внутрішньо переміщеним особам або особам, які перебувають на тимчасово окупованій території або на території, на якій ведуться бойові дії, та не мають документів про періоди страхового стажу, трудової діяльності, заробітну плату призначається із врахуванням інформації, що міститься у державних реєстрах чи інформаційних системах». До отримання необхідних відомостей про вище зазначену категорію осіб, допомога призначається у мінімальному розмірі (1800 грн.), а загальна її тривалість не може перевищувати 180 календарних днів; 4) максимальний розмір допомоги (на час дії воєнного стану), не міг перевищувати 150 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, тобто 9750 грн.; 5) впроваджено нову підставу припинення виплати допомоги – перебування безробітного за кордоном понад 30 календарних днів [7].

Наступною є постанова КМУ «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 р. № 334» від 29 квітня 2022 року № 509. Зміни передбачені вище зазначеним правовим актом стосувалися порядку реєстрації, перереєстрації безробітних, ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану [8], проте носять суто процедурний характер, а тому не потребують детального правового аналізу.

На противагу цьому, більш значущими є зміни, введені в дію постановою КМУ «Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування» від 21 червня 2022 року № 735. Цим нормативним актом було затверджено Порядок надання допомоги по безробіттю (загалом) та певні особливості її надання саме під час дії воєнного стану. Встановлено, що особи, які мають страховий стаж менше ніж 6 місяців чи були звільнені за такими підставами як: систематичне невиконання працівником без поважних причин трудових обов'язків, прогул, появи на роботі у нетверезому стані тощо, допомогу по безробіттю будуть отримувати у мінімальному розмірі – 650 грн. (але з врахуванням того, що на території України продовжено дію карантину [9], то розмір допомоги і надалі становить 1000 грн). Такій категорії безробітних як молодь, «що потребує сприяння працевлаштуванню на перше робоче місце, допомога виплачується протягом 180 календарних днів протягом двох років з дня її призначення та в мінімальному розмірі». Також було закріплено, що на період дії воєнного стану, виплата допомоги по безробіттю на період участі у суспільно корисних роботах, громадських та інших роботах тимчасового характеру припиняється (проте із подальшим поновленням після їх закінчення) [10].

Найбільш радикальним у сфері реформування є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці» від 21 вересня 2022 року № 2622-ІХ, який набрав чинності з 29 жовтня 2022 року. Проаналізуємо основні із нововведень, які стосуються саме допомоги по безробіттю [11].

Насамперед до переліку осіб, які мають право на забезпечення та соціальні послуги у випадку безробіття було включено одиноку матір (батька), яка (який) здійснює

догляд за дитиною з інвалідністю, та одного з батьків, прийомних батьків, батьків-вихователів дитячого будинку сімейного типу, усиновителя, опікуна, піклувальника дитини з інвалідністю підгрупи А.

Раніше (до внесення змін цим Законом) право на допомогу по безробіттю мали застраховані особи, «страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації (як безробітної/безробітного), становив не менше 6 місяців», станом на сьогодні страховий стаж було збільшено до 7 місяців. Наступним нововведенням є встановлення тривалості виплати допомоги по безробіттю залежно від страхового стажу. Варто зазначити, що у попередній редакції Закону була відсутня така взаємозалежність. На рівні закону лише було передбачено загальну (максимальну) тривалість виплати допомоги по безробіттю, що не могла перевищувати 360 календарних днів протягом двох років або 720 днів для осіб передпенсійного віку [12]. Окрім цього було скорочено і тривалість виплати допомоги по безробіттю для внутрішньо переміщених осіб із 180 до 120 календарних днів.

Що стосується розміру допомоги по безробіттю, то він як і раніше залежить від: підстави припинення трудових відносин; розміру середньої заробітної плати працівника та тривалості страхового стажу. Проте варто зазначити, що після внесення змін, у законі передбачено збільшення тривалості страхового стажу, що береться до уваги під час розрахунку розміру допомоги. Разом з тим було і збільшено розмір допомоги для осіб, які мають страховий стаж понад 24 чи понад 30 років на 5% та 10% відповідно.

До внесення змін у статті 23 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» було зазначено, що: «перші 90 календарних днів особі буде виплачуватися 100% визначеного розміру допомоги; протягом наступних 90 календарних днів – 80%; у подальшому – 70%» [12]. Після внесених змін порядок отримання допомоги виглядає наступним чином: «перша половина строку тривалості виплати допомоги по безробіттю – 100%; у подальшому – 50% від раніше встановленого розміру допомоги». Проте особи, «страховий стаж яких становить не менше 15 років і які протягом 15 років, що передували місяцю надання статусу зареєстрованого безробітного, не отримувала допомогу по безробіттю, матимуть можливість отримувати допомогу у збільшеному на 10% розмірі» [11].

Зміни торкнулися і тих працівників, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин чи за угодою сторін. Закон передбачає, що виплата допомоги їм буде здійснюватися з 31-го календарного дня (нагадаємо, що раніше виплати розпочиналися з 91-го календарного дня). У тому випадку, якщо підставою для звільнення стали: 1) систематичне невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку; 2) прогул; 3) поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння тощо, то виплата розпочнеться з 61-го календарного дня та у мінімальному розмірі (так само як і для осіб, страховий стаж яких менше 7 місяців).

Що стосується максимального розміру допомоги, то його теж змінили (вже вдруге). Нагадаємо, що Законом України від 21 квітня 2022 року № 2220-ІХ максимальний розмір допомоги на період воєнного стану було зменшено з чотирикратного прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 150% мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року. А вже Законом № 2622-ІХ максимальний розмір допомоги у воєнний час встановлено на рівні однієї мінімальної заробітної плати (тобто не більше 6500 грн.), а у звичайний час – півтора розміру мінімальної заробітної плати.

Якщо провести деякі розрахунки, то виходить наступне: 150% від мінімальної заробітної плати становить 10050 грн, а могло би бути – 10736 грн. (2684 грн.*4 – взято

розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 01 грудня 2022 року) [13]. Щодо мінімального розміру допомоги, то він залишився без змін та становить 1800 грн. і 650 грн. (1000 грн.) – для осіб страховий стаж яких менший як 7 місяців та деяких інших категорій безробітних [14; 15].

У новій редакції було викладено статтю 31 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття». Скорочено перелік підстав для припинення виплат до двох: 1) закінчення строку її виплати; 2) припинення реєстрації безробітного. Також передбачено підстави для призупинення виплати, раніше такі були відсутні. Окремо варто наголосити, що з 29 жовтня набрала чинності норма, відповідно до якої тривалість виплати допомоги по безробіттю на час діє воєнного стану не може перевищувати 90 календарних днів [11].

Висновки. Правовий аналіз вище зазначених законів та підзаконних актів дає можливість стверджувати, що першочерговою, основною метою проведених реформ було зменшення видатків на допомогу по безробіттю на фоні зростаючого рівня безробіття, економічного спаду, збільшення (у рази) кількості осіб, що зазнали соціальних ризиків. Проте з іншої сторони зменшення розміру виплат та їх тривалості має спонукати безробітного до швидшого пошуку роботи. Загалом така практика щодо скорочення страхових виплат, встановлення їх на мінімальному рівні чи скорочення тривалості їх виплат не є винятковою та досить поширена у світі. Так як основна мета кожної держави стимулювати працівників до пошуків нової роботи із вищою (ніж допомога) заробітною платою. Але, враховуючи нинішній стан на ринку праці в Україні, малоймовірно, що всі безробітні будуть працевлаштовані. А тому, це може послугувати причиною того, що частина безробітних, і надалі змушені будуть залишатися країну у пошуках роботи (чи кращої вище оплачуваної роботи).

Також прослідковується неузгодженість за змістом правових актів, так як несвоєчасно вносяться зміни до раніше прийнятих законів чи підзаконних актів. Загалом весь процес реформування набув форми правового квесту – «змінення раніше внесених змін». А тому відповідаючи на вище поставлене запитання чи є запропоновані реформи ефективними, доцільними та спрямованими на захист прав безробітних варто зазначити наступне: нині чинний порядок реєстрації, визначення розміру допомоги, її виплати є доцільним, насамперед, з економічної позиції та обумовлений умовами воєнного стану. Щодо їх (реформ) ефективності, то поки ще зарано робити якісь висновки, так як з моменту останніх (найбільш радикальних) змін не пройшло і двох місяців. Якщо ж оцінювати на предмет ефективності новий прощений порядок реєстрації, перереєстрації, виплати допомог чи надання послуг, то ці зміни заслуговують виключно на позитивну оцінку. Чи спрямовані нововведення на захист прав безробітних, покращення рівня соціального забезпечення? Очевидно що ні. Скорочення тривалості виплати допомоги, зменшення її розміру – це аж ніяк не в інтересах останніх. Проте в умовах війни, було б дивним спостерігати підвищення рівня соціального забезпечення, як власне і у післявоєнний період. Безрезультатною тут буде і апеляція до ч. 2 статті 22 Конституції України – «при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод», оскільки контраргументом до цього завжди є наступна позиція: «фінансування соціальних та інших зобов'язань держави має бути реальним та здійснюватися відповідно до її фінансово-економічних можливостей», а «положення частини другої статті 22 Конституції України необхідно розуміти так, що при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини, якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності» [16].

ЛІТЕРАТУРА

1. ILO downgrades labour market recovery forecast for 2022. *International Labour Organization* : веб-сайт. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_834117/lang-en/index.htm (дата звернення: 17.11.2022).
2. Europe – Euro area and EU unemployment rates show improvement in August. *Sia is the Global Advisor on Staffing and Workforce Solutions* : веб-сайт. URL: <https://www2.staffingindustry.com/eng/Editorial/Daily-News/Europe-Euro-area-and-EU-unemployment-rates-show-improvement-in-August-63187> (дата звернення: 17.11.2022).
3. Мінекономіки очікує приблизно 2,6 млн безробітних до кінця 2022 року. *Hromadske* : веб-сайт. URL: <https://hromadske.ua/posts/minekonomiki-ochikuje-priblizno-26-mln-bezrobitnih-do-kincyua-2022-go> (дата звернення: 15.11.2022).
4. Сьогодні кожен може долучитись до великої програми відбудови України – Тетяна Бережна на Польсько-Українському економічному форумі. *Міністерство економіки України* : веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=21e94812-7fab-44e1-b8c0-2d5d544b937a&title=Sogodni> (дата звернення: 24.11.2022).
5. Кількість зареєстрованих безробітних. *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/> (дата звернення: 23.11.2022).
6. Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 334. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2022).
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану : Закон України від 21.04.2022 р. № 2220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text> (дата звернення: 19.11.2022).
8. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 р. № 334 : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
9. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 338 і постанови Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1236 : постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2022 р. № 928. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-2022-%D0%BF#n13> (дата звернення: 18.11.2022).
10. Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці : Закон України від 21.09.2022 р. № 2622-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-20#n65> (дата звернення: 20.11.2022).
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> (дата звернення: 10.12.2022).
13. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12. 2021 р. № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 14.12.2022).
14. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю : постанова Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття від 31.01.2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0197-20#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
15. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю на період карантину : постанова Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття від 08.04.2020 р. № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-20#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
16. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-18#n38> (дата звернення: 15.12.2022).